

Parlamentul
Republicii Moldova

VB nr. 70

21 septembrie 2021

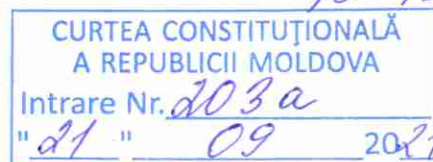
**Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova**

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(l) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995
**pentru controlul constituționalității Legii nr. 102 din 24 august 2021
pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură**

I – AUTORUL SESIZĂRII

Vladimir VORONIN

Vasile BOLEA

Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

Parlamentul Republicii Moldova
Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfint 105.

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității Legii nr. 102 din 24 august 2021 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură

III – CU PRIVIRE LA CIRCUMSTANȚELE DE FAPT

La 10 august 2021 a fost înregistrat proiectul nr.181 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură, la 13 august 2021, a fost adoptat în primă lectură proiectul nr.181 iar la 24 august 2021, a fost adoptată Legea nr.102 (fiind votat proiectul nr.181 în lectura a doua (finală), acțiuni prin care a fost eludat Regulamentul Parlamentului și în special jurisprudența Curții Constituționale, în lumina argumentelor după cum urmează.

IV – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

a. Cu referire la încălcarea procedurii Parlamentare

Potrivit art.59 al Regulamentului Parlamentului: Deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare au dreptul să prezinte în scris propuneri conceptuale și amendamente motivate la proiectul de act legislativ, care se transmit comisiei permanente sesizate în fond în termen de cel mult 30 de zile după primirea proiectului. Data înaintării amendamentului va fi data înregistrării acestuia la comisia sesizată în fond, care ține o evidență specială a amendamentelor primite.

În aceste condiții, odată cu introducerea proiectului nr.181 în procedură legislativă, adică odată cu înregistrarea acestuia la 10 august 2021, deputații au marja de timp de cel mult 30 zile pentru a înainta propuneri de concept (până la examinarea în primă lectură.)

În pofida prevederilor art.59 al Regulamentului, legislativul a examinat proiectul nr.181 în lectura întâi, la doar trei zile după înregistrarea proiectului. În acest sens, Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 21 din 27 iulie 2021 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 219 din 3 decembrie 2020 pentru modificarea Hotărârii Parlamentului nr. 149 din 29 noiembrie 2019 privind componenta numerică și nominală a Biroului permanent al Parlamentului (sesizarea nr. 200a/2020) a stabilit:

”39. Cu titlu preliminar, Curtea reține că, potrivit articolului 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. Având în vedere acest aspect, constituanta nu i-a acordat altei autorități competența reglementării structurii, organizării și funcționării Parlamentului, ci a stabilit că aceste chestiuni pot fi reglementate, în mod autonom, doar de Parlament, printr-un Regulament pe care trebuie să-l adopte printr-o lege organică [a se vedea articolele 64 alin. (1) și 72 alin. (3) lit. c) din Constituție]. 40. Astfel, Parlamentul este suveran în materia reglementării procedurii de adoptare a legilor. Totuși, suveranitatea Parlamentului nu este absolută, ea fiind limitată de principiile constituționale în această materie. În acest sens, atât la reglementarea procedurilor parlamentare, cât și la aplicarea lor, i.e. la adoptarea actelor normative, Parlamentul trebuie să asigure echilibrul corect dintre principiul autonomiei parlamentare și celelalte principii incidente în materia procedurilor parlamentare, care sunt stabilite expres sau care pot fi clar deduse din Constituție (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, §§ 52, 53; HCC nr. 19 din 13 iulie 2021, § 56). 41.

Dat fiind caracterul suveran al Parlamentului în materia legiferării, Curtea reține că competența sa în materia controlului constituționalității procedurii parlamentare este limitată. În acest domeniu, Curtea trebuie să manifeste deferență judiciară față de rolul Parlamentului de legislator autonom. Astfel, Curtea poate verifica constituționalitatea unei legi sub aspectul procedural doar dacă la adoptarea ei Parlamentul a afectat vreun element esențial al procesului de legiferare, care rezultă expres din Constituție sau care poate fi dedus clar dintr-un principiu constituțional (HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 54; HCC nr. 19 din 13 iulie 2021, § 57). 42. În acest caz, Curtea observă că autorii sesizării consideră că Hotărârea contestată a fost adoptată cu încălcarea dreptului deputaților de a cunoaște conținutul proiectului de hotărâre a Parlamentului, până la etapa examinării și votării acestuia. 43. Curtea reține că un element esențial al procedurii de legiferare este ca aceasta să fie desfășurată în mod transparent – atât la etapa de întocmire și de consultare a proiectelor de acte, cât și la etapa dezbaterilor parlamentare – astfel încât persoanele interesate să aibă acces la inițiativele legislative și să poată comunica opinia lor asupra actelor în discuție. Scopul desfășurării procedurii parlamentare într-un mod transparent urmărește să le asigure cetățenilor posibilitatea de a monitoriza realizarea competenței de legiferare acordată legislatorului la alegeri, prin vot. Curtea reține că limitarea posibilității de a avea acces la inițiativele legislative și de a putea comunica opinia asupra actelor în discuție poate fi făcută doar pe baza unor motive convingătoare. 44. În Opinia urgentă nr. 1007/2020 din 17 noiembrie 2020 cu privire la amânarea alegerilor motivată de reforma constituțională din Kârgâzstan, Comisia de la Veneția a menționat că procedura legislativă este o valoare comună în cultura juridică europeană și are o importanță mare pentru un stat democratic guvernat de statul de drept. În raportul cu privire la preeminența dreptului, Comisia de la Veneția a notat că legalitatea, inclusiv procesul transparent, responsabil și democratic de adoptare a legilor, este menționată ca unul dintre elementele definitorii ale preeminenței dreptului. Într-un stat cu adevărat democratic, bazat pe preeminența dreptului, este obligatoriu să se asigure că, în toate etapele oricărui proces de reformă, toate părțile interesate să fie implicate, fie direct, fie printr-o consultare adecvată, în procesul legislativ (a se vedea § 54 din Opinia citată, CDL-PI(2020)015). 45. Pentru că Constituția le garantează persoanelor interesate accesul la inițiativele legislative supuse consultărilor în cadrul procedurilor de legiferare și posibilitatea comunicării opiniei asupra actelor în discuție, Curtea reține că acest raționament se aplică a fortiori în cazul deputaților. Cei din urmă trebuie să aibă acces la materialele pregătitoare ale actelor legislative din simplul

motiv că legiferarea reprezintă prerogativa de bază care le-a fost delegată de către cetățeni la alegeri, prin vot. Curtea consideră că, fără a avea acces la inițiativele legislative supuse examinării, deputații nu ar putea să-și formeze o opinie despre subiectul supus examinării și, respectiv, să-și exercite celelalte drepturi, garantate de articolul 73 din Constituție (e.g. dreptul de a prezenta propuneri la conceptul proiectului, dreptul de a depune amendamente etc.). 46. În Hotărârea nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 57, Curtea a reținut că, în cadrul procedurilor de legiferare, Parlamentul trebuie să asigure deputații cu posibilitatea de a examina conținutul proiectului de lege printr-un schimb de opinii. Curtea a notat că această etapă a procesului de legiferare este necesară, deoarece ea le oferă deputaților posibilitatea de a înțelege esența proiectului de lege propus spre examinare și contribuie la edificarea încrederii societății că legea a fost discutată pe larg până la adoptare. 47. Pe de altă parte, în baza principiului autonomiei parlamentare, Parlamentul deține o marjă discreționară la stabilirea modului de întocmire și de comunicare a proiectelor de legi sau de hotărâri ale Parlamentului către deputați. Legea fundamentală nu stabilește un termen pentru comunicarea actelor în discuție. În același timp, pentru asigurarea posibilității deputaților de a cunoaște conținutul proiectelor de legi sau de hotărâri ale Parlamentului, parlamentarilor trebuie să li se acorde o perioadă de timp rezonabilă pentru analiza acestora și, respectiv, pentru formarea unei opinii despre subiectul supus examinării”.

b. Cu referire la dimensiunea „evaluării” Procurorului General

În lumina punctului 4 din Legea nr. 102 din 24 august 2021 (Articolul 31¹. Evaluarea performanțelor Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova) contravine prevederilor art. 125 din Constituția Republicii Moldova, în sensul argumentelor după cum urmează.

Prevederile legislative a căror constituționalitate se contestă în sesizare instituie o procedură ambiguă și neclară de evaluare a performanțelor Procurorului General, procedură care se poate finaliza, în cazul calificativului „nesatisfăcător” cu eliberarea din funcție a Procurorului General.

Astfel, în Raportul privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – organele de urmărire penală, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 85 a sesiune plenară (Veneția, 17-18 decembrie 2010), Comisia a subliniat că: Modalitatea în care este numit și revocat Procurorul General joacă un rol foarte important în cadrul sistemului menit să garanteze funcționarea corectă a parchetelor.

Tot în același Raport, Comisia a subliniat că: „Legea privind parchetele ar trebui să prevadă în mod clar condițiile de revocare din funcție a procurorului mai înainte de expirarea mandatului. În avizul privind proiectul de lege pentru modificarea dispozițiilor din Constituția Ucrainei în privința Parchetelor, Comisia a constatat că: „Motivele pentru revocarea din funcție ar trebui să fie prevăzute de lege. (...) Comisia de la Veneția ar prefera să meargă chiar mai departe în sensul că motivele pentru o posibilă revocare să fie prevăzute chiar în Constituție. Mai mult, ar trebui să existe o cerință obligatorie în sensul că, mai înainte de luare oricărei decizii, un organism format din experți să exprime opinie cu privire la suficiența motivelor pentru revocare”.

Articolul 125 alin. (2) din Constituție prevede că, Procurorul General este demis din funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în condițiile legii, pentru motive obiective și în temeiul unei proceduri transparente. Constituția nu conține prevederi privind procedura de demitere din funcție a Procurorului General. La fel, Constituția nu conține noțiunea de ”eliberare din funcție” a

Procurorului General. Unicele condiții constituționale în această privință sînt: a) demiterea Procurorului General se face de către Președintele Republicii Moldova; b) demiterea se face la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor; c) demiterea se face în "condițiile legii" pentru "motive obiective" și în temeiul unei "proceduri transparente".

O analiză a prevederilor contestate raportate la cerințele impuse de Constituție scoate în evidență faptul că primele două condiții nu ar fi contrare Constituției.

Însă, în ceea ce privește a treia condiție, considerăm că nu este respectată de pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021. Astfel, pornind de la premisa că, mandatul Procurorului General urmează să se bucure de o mai mare stabilitate pentru a-l face cu adevărat independent de schimbările politice (Avizul Curții Constituționale la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (instituția procuraturii) (Sesizarea nr.40c/2016) nr. 5 din 19.04.2016), Constituția a instituit cerința demiterii acestuia " n condițiile legii" conform unei proceduri transparente. Interpretarea *stricto sensu* a prevederii constituționale " n condițiile legii" duce inevitabil la concluzia că toată procedura de demitere a Procurorului General să fie prevăzută în lege. Evaluarea Procurorului General cu posibila lui eliberare din funcție conform unei proceduri prevăzute de un regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor nu este conformă art. 125 din Constituție. Mai mult decît atît, din sensul normelor contestate nu este clar dacă un astfel de Regulament va fi unul cu caracter permanent sau adoptat pentru fiecare caz de evaluare a performanțelor Procurorului General.

La fel, interpretarea strictă a textului art. 125 din Constituție denotă faptul că demiterea Procurorului General în "condițiile legii" pentru "motive obiective" impune reglementarea la nivel de lege a respectivelor motive de demitere. Conform prevederilor pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 motiv de eliberare din funcție a Procurorului General este obținerea calificativului "nesatisfăcător", obținut ca rezultat al raportării activității acestuia unor criterii. Avînd în vedere că, calificativele acordate activității Procurorului General sînt rezultatul aplicării unor criterii, atunci și aceste criterii urmează să fie prevăzute de lege pentru a respecta condiția din Constituție privind demiterea acestuia " n condițiile legii". Prevederile pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 potrivit cărora criteriile de evaluare vor fi inserate într-un regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor sînt contrare cerințelor din art. 125 alin. (2) din Constituție.

Mai mult decît atît, inserarea normelor cu incidență asupra demiterii Procurorului General nu poate fi făcută într-un act normativ subordonat legii, pasibil să fie contestat în contencios administrativ, anulat sau suspendat potrivit aceleiași proceduri contencioase. Mandatul Procurorului General, implicit selectarea, începerea, derularea, evaluarea, încetarea (prin demitere, demisie sau alt mod), potrivit art. 125 din Constituție poate fi reglementat doar prin lege organică. Altfel spus, normele juridice care duc direct sau indirect la încetarea mandatului Procurorului General, urmează să fie inserate în lege și pasibile verificării Curții Constituționale, dat fiind faptul că mandatul Procurorului General este prevăzut în Constituție. Această logică circumscrie perfect cu opinia Comisiei de la Veneția expusă în Raportul privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – organele de urmărire penală, menționat *supra*.

Pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 (Articolul 31¹. Evaluarea performanțelor Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova) contravine prevederilor art. 23 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Constituție.

Articolul 31¹ alin. (9) din Legea nr.3/2016 prevede că în cazul adoptării hotărârii privind acordarea calificativului „nesatisfăcător”, Consiliul Superior al Procurorilor

propune Președintelui Republicii eliberarea din funcție a Procurorului General. Legea nu specifică dacă eliberarea din funcție a Procurorului General în acest caz are sau nu valențe disciplinare, însă est cert faptul că aplicarea acestor prevederi implică o ingerință în dreptul fundamental la muncă al Procurorului General. În opinia autorului sesizării, la caz, prevederile legale contestate, care implică o ingerință în dreptul la muncă, nu respectă condiția de "accesibilitate a legilor". Jurisprudența anterioară a Curții Constituționale privind principiul calității legii este destul de clară și constantă. Astfel, Curtea a reținut că: "Exigențele statului de drept presupun, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară din 25-26 martie 2011, CDL-AD(2011)003rev, §41). În acest sens, articolul 23 alin.(2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile. Atât articolul 23 alin.(2), cât și articolul 54 alin.(2) din Constituție presupun faptul că orice limitare a drepturilor fundamentale trebuie să aibă loc, în mod obligatoriu, printr-o lege. Articolul 54 alin.(2) din Constituție conține formula „prevăzută de lege”. Această formulă presupune existența unor exigențe care se referă la calitatea legii. Legea trebuie să fie accesibilă pentru persoanele vizate, clară și previzibilă în privința efectelor sale, adică trebuie să fie formulată cu o precizie suficientă pentru a le permite persoanelor vizate – dacă este necesar, cu o consiliere juridică adecvată – să prevadă, în mod rezonabil, consecințele pe care le presupune o anumită acțiune și să-și conformeze conduita (HCC nr.26 din 10 noiembrie 2020, §46). Expresia „prevăzută de lege” presupune, *inter alia*, un caracter previzibil suficient al termenilor legali, pentru a le oferi persoanelor indiciile corespunzătoare cu privire la circumstanțele și la condițiile în care autoritățile pot recurge la măsuri care le afectează drepturile garantate de Constituție (ibidem, §47). Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, §68). În special, accesibilitatea legii presupune publicarea ei în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, în condițiile articolului 76 din Constituție, astfel încât să poată fi cunoscută de persoanele la care se referă. La rândul ei, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când persoana poate prevedea – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care o conduită le poate implica (Berardi și Mularoni v. San Marino, 10 ianuarie 2019, §40; Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia [nr.2], 14 ianuarie 2020, §570). Totodată, pentru ca legea să îndeplinească exigența previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii discreționare a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (Sissanis v. România, 25 ianuarie 2007, §66; Seychell v. Malta, 28 august 2018, §50-52). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr.28 din 23 noiembrie 2015, §61; HCC nr.6 din 19 martie 2019, §38; HCC nr.2 din 23 ianuarie 2020, §46). La elaborarea unui act normativ, legislatorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor constituționale de calitate, i.e. accesibilitatea și previzibilitatea. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr.6 din 10 martie 2020, §69; HCC nr.18 din 30 iunie 2020, §79; DCC nr.3 din 16 ianuarie 2020, §25; HCC nr.12 din 6 aprilie 2021, §64)" (a se vedea Hotărîrea Curții Constituționale nr.

23 din 05.08.2021).

La caz, articolul 31¹ din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021) nu conține norme univoce și clare corespunzătoare exigențelor constituționale, privind procedura de constituire, activitate a Comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General și cerințe clare privind calitățile și experiența membrilor Comisiei. Legea prevede că membrii comisiei urmează să aibă ”experiență de cel puțin 10 ani în domeniul de activitate profesională”, fără a specifica în ce fel de activitate profesională este necesară experiența respectivă. Legea contestată permite selectarea în cadrul Comisiei a unor persoane fără studii în drept (din domeniul managementului public) fără a menționa expres numărul acestora, fapt care nu exclude că, teoretic, toți membrii Comisiei ar putea fi din afara domeniului dreptului. În acest caz, admis prin lipsa de calitate a legii, rezultă că persoane din afara domeniului specific al dreptului vor evalua activitatea Procurorului General, care este una în cea mai mare parte din domeniul dreptului. Astfel, există posibilitatea ca verificarea activității Procurorului General să fie efectuată de persoane care nu au suficiente cunoștințe, competențe și experiență de a evalua activitatea Procurorului General.

Legea prevede că Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General are dreptul să dispună control de audit, inclusiv al managementului instituțional. Această prevedere este ambiguă, or nu este indicat expres ce fel de audit poate fi numit în acest caz: audit public extern sau audit obișnuit efectuat de companii private de audit. În privința auditului privat, este un fapt notoriu că nici o companie de audit privată nu este în drept să auditeze instituții publice. La fel, este un fapt absolut notoriu că activitatea de auditare în sectorul public este efectuată doar de Curtea de Conturi ca instituție de audit public extern, în baza unor proceduri specifice. Iar potrivit art. 6 alin. (5) din Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova nr. 260 din 07.12.2017, doar Parlamentul este în drept să solicite, prin hotărâre, Curții de Conturi efectuarea unor misiuni de audit public extern. Prin urmare, care va fi modalitatea de solicitare de către Comisie a unui audit, tipul acestui audit și procedura de petrecere și raportare a lui reprezintă ambiguități ale articolului 31¹ din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021).

Pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 (Articolul 31¹. Evaluarea performanțelor Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova) contravine prevederilor art. 125¹ din Constituție.

Articolul 125¹ alin. (1) din Constituție prevede că Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

Prevederile respective ale Legii nr. 102 din 24.08.2021 sînt contrare art. 125/1 alin. (1) din Constituție, deoarece limitează cîmpul decizional al Consiliului Superior al Procurorilor, care este ținut să confirme calificativele „excelent”, „bine”, „nesatisfăcător”, propuse de Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General, iar Consiliul are doar o singură modalitate de a reacționa – doar într-un singur caz de constatare a abaterilor procedurale să restituie Comisiei raportul pentru repetarea procedurii de evaluare a performanțelor. Legea nr. 102 din 24.08.2021 nu oferă Consiliului dreptul de a respinge raportul Comisiei sau de a restitui raportul în Comisie dacă constată că calificativul propus nu este confirmat prin informațiile conținute în Raport. Legea nu prevede dreptul Procurorului General de a contesta raportul Comisiei în fața Consiliului Superior al Procurorilor.

În această parte limitările aduse atribuțiilor constituționale a Consiliului Superior al Procurorilor sînt similare celor constatate prin H.C.C. pentru controlul constituționalității

unor prevederi din Legea nr.3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, a Hotărârii Parlamentului nr.101 din 30 iulie 2019 privind înaintarea candidaturii la funcția de Procuror General interimar al Republicii Moldova și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.1232-VIII din 31 iulie 2019 privind desemnarea domnului Dumitru Robu în funcția de Procuror General interimar (Sesizarea nr.168a/2019) nr. 13 din 21.05.2020 unde Curtea a subliniat că: ”Comisia instituită de Ministerul Justiției nu are doar un rol consultativ. Consiliul Superior al Procurorilor este obligat să selecteze un candidat din lista întocmită de Comisie. Atât timp cât Consiliul nu poate selecta o candidatură din afara listei de candidați preselecți de Comisie, se poate afirma că aceasta din urmă intervine substanțial în mandatul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor. În viziunea Comisiei de la Veneția, Constituția abilitază Parlamentul să definească, printr-o lege, procedurile generale care trebuie urmate de Consiliul Superior al Procurorilor. Pe de altă parte, Consiliul Superior al Procurorilor are un rol constituțional care nu trebuie uzurpat de către Parlament – este rolul formării unei liste și al selectării unui candidat care să-i fie propus Președintelui Republicii pentru numire. Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (Opinia amicus curiae nr.972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §39)”.

În această privință, Comisia de la Veneția reiterează că nu poate analiza constituționalitatea unui model propus, ci poate oferi câteva exemple utile sau poate propune o linie de argumentare care poate fi utilă pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în vederea soluționării cazului.

În Opinia sa din octombrie 2019 privind Republica Moldova, Comisia de la Veneția a examinat o reformă similară referitoare la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM). Dacă potrivit articolului 123 din Constituție CSM “asigură [...] aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători”, proiectul de lege supus examinării în Opinia din octombrie 2019 acordă competența de luare a deciziilor în materie disciplinară Comisiei de Evaluare, care nu este prevăzută de Constituție.

În această privință, Comisia de la Veneția a reținut: “Potrivit articolului 123 din Constituție, Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. Prin urmare, ține în mod clar de CSM să decidă cu privire la chestiunile disciplinare. Atât timp cât articolul 123.1 va fi amendat așa cum s-a prevăzut în 2018, Comisia de la Veneția și Directoratul nu consideră că decizia poate fi delegată altor organisme specializate cum este Comisia de Evaluare.”

Într-o Opinie din 2015 pentru Macedonia de Nord, Comisia de la Veneția a examinat o situație similară – a fost creat un nou organism la nivel legislativ care și-a asumat o parte din funcțiile Consiliului Judiciar în materie disciplinară. Din nou, Comisia a sugerat că o asemenea redistribuire a competențelor poate reclama un amendament constituțional.

Acste două exemple arată că orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. Altfel, va fi compromis scopul creării unui asemenea organism la nivel constituțional. Acest fapt nu presupune imposibilitatea reglementării prin lege a unor proceduri și a aranjamentelor instituționale, în limitele Constituției. În Republica Moldova, Constituția nu reglementează în detaliu organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Procurorilor (vezi articolul 125 § 4). Acest fapt presupune că Legea cu privire la Procuratură poate lăsa loc, în principiu, pentru alte organisme, comitete, comisii etc. care contribuie la activitatea Consiliului Superior al Procurorilor sau cărora Consiliul le poate

delega o parte din competențele sale. Un organism specializat implicat în procesul de selectare a candidaților pentru funcția de procuror poate fi constituțional, dacă nu uzurpează competența substanțială de luare a deciziilor de către Consiliul Superior al Procurorilor. La caz, prevederile pct. 4 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 limitează substanțial rolul Consiliului Superior al Procurorilor în procedura de evaluare a performanțelor Procurorului General. Pentru a exemplifica contrariul, dacă un organism extern (o Comisie) ar fi avut un doar rol consultativ sau, de exemplu, ar fi efectuat o examinare a candidaților pe baza calificărilor lor profesionale pentru a asigura transparența și integritatea procesului, acesta nu ar fi interferat substanțial în mandatul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor.

Pct. 5 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 (Articolul 52¹ Norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova) contravine prevederilor articolului 125¹ din Constituție

Articolul 125¹ alin. (1) din Constituție prevede că Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor. Alineatul (3) al aceluiași articol prevede că, Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori.

Pct. 5 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 (Articolul 52¹ Norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură instituie pentru prima dată instituția răspunderii disciplinare a Procurorului General. Prin legea contestată atribuțiile în cadrul procedurii disciplinare în privința Procurorului General sînt divizate între o Comisie de disciplină constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor și însuși Consiliul Superior al Procurorilor.

Normele constituționale din art. 125 și art. 125¹ din Constituție fac distincție între termenii ”procuror” și ”Procuror General”.

O analiză atentă a textului constituțional din Articolul 125¹ alin. (3) din Constituție denotă că Consiliul are atribuții disciplinare față de procurori. Constituția nu oferă Consiliului Superior al Procurorilor atribuții disciplinare față de Procurorul General. Acest lucru fiind unul logic, or mandatul Procurorului General este unul constituțional și poate înceta în cazul demiterii acestuia conform principiilor din art. 125¹ alin. (2) din Constituție.

Prevederile pct. 5 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 (Articolul 52¹ Norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură) care prevede că procedura disciplinară poate fi intentată de 3 membri ai Consiliului Superior al Procurorilor, de Președintele Republicii ca urmare a petițiilor/sesizărilor și de către comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General exclude Consiliul Superior al Procurorilor ca organ de autoadministrare a procuraturii din procedura disciplinară, fapt care este contrar articolul 125¹ alin. (1) din Constituție. Or, opinia trei membri a Consiliului nu este echivalentă și nu poate fi echivalată cu decizia Consiliului. Mai mult, prin oferirea dreptului Președintelui Republicii de a intenta proceduri disciplinare față de Procurorul General, legea contestată face vulnerabilă figura Procurorului General față de politic, fapt care este contrar Constituției și recomandărilor Comisiei de la Veneția citate *supra*.

Art. 52¹ alin. (9) din Legea nr.3/2016, introdus prin legea a cărei constituționalitate se contestă, prevede dreptul Consiliului Superior al Procurorilor de a aplica sancțiunea disciplinară de eliberare din funcție a Procurorului General, care doar (formal) se transmite Președintelui Republicii. Aceste prevederi sînt contrare prevederilor art. 125¹ din Constituție care prevede că Procurorul General este numit în funcție de către Președintele

Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor. Din acest text constituțional rezultă că rolul Consiliului Superior al Procurorilor este doar de a propune, nu și de a lua hotărâri de numire sau de eliberare din funcție a Procurorului General. Există o regulă universal valabilă în teoria dreptului – cel ce are competența de a decide numirea în funcție are și competența de a decide eliberarea din funcție. Din punct de vedere strict constituțional, Consiliul Superior al Procurorilor nu are dreptul de numire în funcție a Procurorului General și nu poate deține dreptul de a hotărî eliberarea acestuia din funcție.

Prin urmare, art. 52¹ alin. (9) din Legea nr.3/2016 este neconstituțional.

Pct. 6 și pct. 7 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 contravin prevederilor art. 125 și art. 125¹ din Constituție.

Motivele de neconstituționalitate sînt identice cu cele reliefate în privința pct. 4 și pct. 5 din Legea nr. 102 din 24.08.2021.

Pct. 8 și pct. 9 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 contravin prevederilor art. 23 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) și art. 125¹ din Constituția Republicii Moldova.

Prevederile contestate ale legii au introdus un temei suplimentar de încetare a calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor – la atingerea vârstei de 65 de ani.

Aceste prevederi sînt neconstituționale deoarece afectează inamovibilitatea mandatului membrului Consiliului Superior al Procurorilor. Pentru a asigura scopul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor - cel de asigurare a independenței și imparțialității procurorilor, mandatul membrilor aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor fixat în lege nu trebuie să fie condiționat de vîrstă. Mandatul membrilor este unul limitat în timp și imposibil să fie reînnoit.

Deși și în privința acestor prevederi sînt aplicabile motivele de neconstituționalitate invocate mai supra pe temeiurile art. 23 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Constituție, le vom reitera și suplimentar, vom invoca următoarele.

Potrivit punctului 5 lit.b) din Recomandarea Organizației Internaționale a Muncii nr.62 cu privire la lucrătorii în vîrstă, în cazuri excepționale, limitele de vîrstă pot fi stabilite în baza unor cerințe, condiții și norme speciale *pentru anumite tipuri de profesii*. În același context, punctul 22 al Recomandării Organizației Internaționale a Muncii prevede posibilitatea fixării prin acte normative a unei vîrste la atingerea căreia raporturile de muncă pot înceta.

Totuși, aici considerăm că trebuie să se facă distincție între două concepte diferite: munca prestată în temeiul unui contract individual de muncă (care poate înceta la atingerea limitei de vîrstă) și munca prestată în cadrul unui mandat legal sau constituțional care se finalizează la expirarea termenului mandatului oferit. Spre exemplu, prin analogie: mandatul alesului local sau mandatul deputatului în Parlament, mandatul membrului Consiliului Superior al Magistraturii nu poate înceta de drept la atingerea limitei de vîrstă. Legiutorul nu a identificat un motiv suficient de serios pentru a insera o astfel de excepție pentru membrul organului de autoadministrare a procurorilor.

Cu titlu de exemplu, Curtea Constituțională a României în DECIZIA Nr.374 din 2 iunie 2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.54 alin.(1) teza întâi și art.57 din Legea nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii a reținut: „Dispozițiile art.133 alin.(4) din Constituție prevăd că „Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani”. Interpretând aceste norme, prin Decizia nr.375 din 6 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.591 din 8 iulie 2005, Curtea a stabilit că „dispozițiile Constituției sunt imperative și, potrivit

principiilor statului de drept, sunt obligatorii erga omnes, inclusiv pentru Parlament ca autoritate legiuitoare. Așadar, Parlamentul nu poate, fără încălcarea Constituției, să micșoreze durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, nici printr-o dispoziție explicită și nici printr-o dispoziție a cărei aplicare produce un asemenea efect”.

În concordanță cu art.133 alin.(4) din Constituție, dispozițiile art.54 alin.(1) din Legea nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii prevăd că „Durata mandatului membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani, fără posibilitatea reinvestirii”. Legea nr.317/2004, în forma sa inițială, nu prevedea o asemenea interdicție, modificarea fiind operată ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.653 din 22 iulie 2005. Analizând constituționalitatea normei, prin Decizia nr.53 din 25 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2011, Curtea a reținut că „prin instituirea acestei interdicții nu sunt afectate drepturi ale membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, aleși anterior intrării în vigoare a Legii nr.247/2005 și care doresc să obțină un nou mandat. La data când au dobândit calitatea de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, aceștia aveau numai vocația de a fi aleși pentru un nou mandat”, astfel că prin noua reglementare nu se încalcă principiul neretroactivității legii, consacrat prin prevederile art.15 alin.(2) din Constituție. Pe de altă parte, Curtea a reținut că dispozițiile art.51 alin.(1) din Legea nr.317/2004 [devenit, după republicarea legii, art.54 alin.(1), n.r.] „nu aduc modificări legate de conținutul mandatului, modul de exercitare al acestuia sau durata lui, ci instituie o interdicție, și anume aceea de a nu avea mai mult de un mandat. [...] Posibilitatea unei noi candidaturi, după expirarea mandatului, este un element extrinsec acestuia, ce poate fi modificat pentru viitor, prin lege.” Prin urmare, „atât propunerea de validare, cât și validarea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii trebuie să se întemeieze pe verificarea prealabilă a respectării procedurilor de alegere, a îndeplinirii cerințelor legale pentru ocuparea respectivei demnități, precum și a interdicțiilor și incompatibilităților ce pot rezulta fie din statutul personal, fie din alte prevederi legale. De altfel, Curtea constată că aceeași interpretare, conformă spiritului și literei Constituției, se regăsește și în cazul reglementării constituționale a altor autorități de rang constituțional, precum Curtea Constituțională sau Curtea de Conturi. Astfel, în ceea ce privește instanța constituțională, art.142 alin.(2) din Constituție prevede că aceasta „se compune din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit”, iar art.145 reglementează că „Judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia.” Or, nu se poate susține în mod rezonabil că judecătorul constituțional îndeplinește un mandat individual, autonom de instanța al cărui membru este, întrucât, sub aspectul duratei sale, mandatul constituțional aparține Curții Constituționale, în ansamblul său, care se înnoiește doar în condițiile prevăzute de lege. Astfel, potrivit art.142 alin.(5) din Constituție, „Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții”. Legea nr.47/1992 stabilește, la art.5 alin.(1), mandatul judecătorilor instanței constituționale, respectiv numirea celor 9 judecători „pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit”. Dispozițiile art.67 alin.(1) din lege reglementează cazurile de încetare a mandatului de judecător al Curții Constituționale, și anume: la expirarea termenului pentru care a fost numit sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de excludere de drept ori de deces, în situațiile de incompatibilitate sau de imposibilitate a exercitării funcției de judecător mai mult de 6 luni, precum și în caz de încălcare a prevederilor art.16 alin.(3) sau ale art.40 alin.(3) din Constituție sau pentru

încălcarea gravă a obligațiilor prevăzute la art.64 din Legea nr.47/1992, care prevăd obligațiile legale ale judecătorilor constituționali. În cazul în care mandatul a încetat înainte de expirarea duratei pentru care judecătorul a fost numit, iar perioada rămasă depășește 6 luni, autoritatea publică competentă va numi un nou judecător. Potrivit art.68 alin.(2) teza a doua din lege, „Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei mandatului pe care l-a avut judecătorul înlocuit”. 41. Într-o situație similară se află și consilierii de conturi de la Curtea de Conturi. În cazul lor, Constituția prevede la art.140 alin.(4) că „sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia”.

Totodată, incidența prevederilor constituționale este justificată și de faptul că așa după cum rezultă din textul constituțional, scopul art. 1251 din Constituție constă în garantarea independenței și imparțialității procurorilor și protejarea acestora de influența politică. Aceeași idee a fost formulată și de Comisia de la Veneția în Opinia sa *amicus curiae* nr.972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §31 oferită anterior Curții Constituționale în cursul examinării sesizării nr. 168a/2019.

Referitor la scopul adoptării legii, autorii sesizării insistă că scopul adoptării Legii nr.102 din 24.08.2021 nu a fost unul constituțional și conform cerințelor statului democratic și de drept – de reformare a instituției Procuraturii, ci unul strict politic – de înlocuire a actualului Procuror General cu un exponent al actualei guvernări majoritare.

Acest fapt este cu ușurință desprins din următoarele declarații politice ale exponenților guvernării:

➤ Astfel Olesea Stamate, Președintele Comisiei juridice numiri și imunități a declarat în cadrul unei emisiuni de la TVR Moldova că „Urmează să fie creată Comisia care va examina activitatea procurorului general, vor fi delegați membrii din toate organele menționate în lege, care în termen de 30 de zile ar urma să prezinte Consiliului Superior al Procurorilor raportul. Și tot ea, în același interviu, fără a aștepta concluziile raportului, declară tranșant că „Dacă domnul Stoianoglo ar avea demnitate, atunci ar trebui să plece de bună voie”, confirmînt că această evaluare nu este decît un instrument menit să-l determine pe domnul procuror să plece din funcție. <https://cotidianul.md/2021/09/07/stamate-o-comisie-va-examina-activitatea-lui-stoianoglo-iar-in-30-de-zile-va-prezenta-concluziile-va-fi-verificat-si-flocea/>

➤ Deputatul PAS, Dumitru Alaiba, în ziua adoptării modificărilor la legea cu privire la procuratură, declară direct, într-o postare pe pagina sa de facebook că „Stoianoglo trebuie să plece. Azi votăm în lectura a doua modificarea Legii Procuraturii.” <https://www.facebook.com/dumitru.alaiba/posts/1276943262744214>

➤ Ministrul Justiției, Sergiu Litvinenco, a declarat într-un interviu pentru „Radio Europa liberă” că această inițiativă legislativă survine pe fundalul nemulțumirilor exprimate de președinta Maia Sandu și de membrii noului guvern față de activitatea lui Alexandr Stoianoglo în fruntea Procuraturii Generale. Este aproape sigur că amendamentele vor fi adoptate de majoritatea parlamentară formată din partidul pro-prezidențial PAS. https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=hSnIGPTvauk&ab_channel=RadioEuropaLiber%C4%83Moldova

➤ Primul-ministru Natalia Gavrilică, a declarat la data de 8 august 2021, în cadrul emisiunii „În profunzime” de la postul ProTV Chişinău că „Procurorul general va fi demis, iar sistemul curăţat”, totodată chiar la începutul ştirii este specificat că noua guvernare este nemulţumită de activitatea procurorului general, Alexandr Stoianoglo, şi va recurge la modificări în legislaţie pentru a-l putea demite. <https://anticoruptie.md/ro/stiri/natalia-gavrilica-despre-soarta-lui-alexandr-stoianoglo-avem-mandatul-cetatenilor-sa-modificam-felul-in-care-actioneaza-procuratura>

Dacă luăm în calcul nota informativă la proiect, acesta a fost elaborat în vederea instituirii unui mecanism de „control efectiv ulterior” şi a unei „proceduri de monitorizare” în privinţa activităţii Procurorului General. La fel autorii sugerează că în prezent „în eventualitatea constatării unei activităţi neconforme a Procurorului General, nu există un mecanism legal pentru a sancţiona un astfel de comportament, situaţie care generează riscuri mari pentru societate”.

Analizând cadrul cadru normativ în vigoare, care reglementează activitatea Procurorului General, constatăm că în prezent acesta conţine atât instrumente de monitorizare a activităţii Procurorului General şi a Procuraturii dar şi posibilitatea sancţionării disciplinare a Procurorului General.

Prin urmare scopul enunţat contrazice realităţile normative în vigoare, fapt ce denotă că scopul în sine a proiectului dat este înlăturarea lui A. Stoianoglo de la conducerea procuraturii şi nicidecum eficientizarea mecanismelor de monitorizare şi evaluare.

O analiză simplă a declaraţiilor autorilor proiectului, a deputaţilor şi liderilor Partidului Acţiune şi Solidaritate (majoritatea parlamentară) *vis-a-vis* de necesitatea modificării Legii cu privire la procuratură la această etapă, denotă fără mari dificultăţi că unicul scop al Legii nr.102 din 24.08.2021 a fost doar crearea unui mecanism pentru demiterea actualului Procuror General.

Un astfel de scop nu este conform cerinţelor statului de drept şi reprezintă manifestarea presiunii politice asupra instituţiei Procuraturii în scopul asigurării controlului politicului asupra Procurorului General prin schimbarea Procurorului General incomod cu unul aservit politic.

Acest fapt s-ar situa aproape de o legislaţie *ad hominem*, criticată anterior de Comisia de la Veneţia (a se vedea Opinia amicus curiae a Comisiei de la Veneţia nr. 972 / 2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură, § 40). Sunt relevante în acest sens şi constatările Curţii Europene în cauza *Baka v. Ungaria* în care tribunalul european a constatat o încălcare a dreptăţilor fundamentale ale unui fost preşedinte a Curţii Supreme din Ungaria. La § 117 din hotărâre, Curtea Europeană a făcut trimitere la raţionamentele Comisiei de la Veneţia şi a menţionat **că legile îndreptate împotriva unei anumite persoane sunt contrare preeminenţei dreptului.**

În această privinţă sînt relevante concluziile din Raportul privind standardele europene referitoare la independenţa sistemului judiciar: Partea II – organele de urmărire penală, adoptat de Comisia de la Veneţia la cea de-a 85 a sesiune plenară (Veneţia, 17-18 decembrie 2010) unde Comisia de la Veneţia a reţinut că ”Existenţa unor sisteme democratice de control nu oferă un răspuns complet la problema influenţei politice asupra procurorilor în urmărirea penală. Tirania majorităţii se poate extinde la utilizarea urmăririi penale ca un instrument de opresiune. Majoritatea poate fi supusă manipulării şi oamenii politici din statele democratice pot fi supuşi unor presiuni populiste cărora să nu le poată rezista, în mod special atunci când acestea sunt sprijinite prin campanii în media”.

Acceași optică a fost reținută și de Curtea Constituțională în pct. 72 din Hotărârea pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, a Hotărârii Parlamentului nr.101 din 30 iulie 2019 privind înaintarea candidaturii la funcția de Procuror General interimar al Republicii Moldova și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.1232-VIII din 31 iulie 2019 privind desemnarea domnului Dumitru Robu în funcția de Procuror General interimar (Sesizarea nr.168a/2019) nr. 13 din 21.05.2020, unde Curtea a subliniat că: ”Comisia de la Venetia a recomandat în mod constant evitarea politizării excesive a numirii Procurorului General, inclusiv a celui interimar, prin instituirea unui stimulente profesional și nepolitic în vederea evaluării calificărilor. Acest stimulente îl constituie Consiliul Superior al Procurorilor”.

2. Cu privire la prevederile art. I pct. 4, pct. 5, pct. 6 și pct.7 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 sînt incidente prevederile art. 23 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1), art. 125 și art. 125¹ din Constituția Republicii Moldova.

Curtea a reiterat constant în jurisprudența sa că articolul 23 alin.(2) din Constituție, a cărui încălcare se invocă în sesizare, implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile (a se vedea HCC nr.12 din 14 mai 2018, §38; HCC nr.22 din 1 octombrie 2018, §32; HCC nr.24 din 17 octombrie 2019, §110). În jurisprudența sa, Curtea a menționat că testul calității legii se efectuează prin raportare la un drept fundamental (a se vedea DCC nr.38 din 8 iulie 2016, §35; DCC nr.44 din 22 mai 2017, §18). Prin urmare, articolul 23 alin.(2) din Constituție (care stabilește condițiile calității legii) nu poate fi aplicat de sine stătător, ci doar dacă este coroborat cu un drept fundamental (DCC nr.6 din 23 ianuarie 2020, §22). În acest context, autorul sesizării susține incidența articolului 43 din Constituție, care garantează dreptul la muncă și la protecția muncii, deoarece unul din aspectele prevederilor pct. 4 pct. 5 și pct. 7 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 vizează în mod direct dreptul la muncă al Procurorului General, care urmează să fie reglementat prin legi clare, accesibile și previzibile.

3. Cu privire la prevederile art. I pct. 8 și pct. 9 din Legea nr. 102 din 24.08.2021 sînt incidente prevederile art. 23 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) și art. 125¹ din Constituția Republicii Moldova, fiind aplicabile aceleași argumente ca și cele expuse *supra*.

Cadrul normativ pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

Secțiunea a 3-a

Procuratura

Articolul 125

Procurorul

(1) Procurorul General este numit în funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit.

(2) Procurorul General este demis din funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în condițiile legii, pentru motive obiective și în temeiul unei proceduri transparente.

(3) Numirea, transferarea, promovarea și demiterea procurorilor ierarhic inferiori se efectuează de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

Articolul 125¹

Consiliul Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

(2) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit, în condițiile legii, din procurori aleși din cadrul procuraturilor de toate nivelurile și din reprezentanți ai altor autorități, instituții publice sau ai societății civile. Procurorii în cadrul Consiliului Superior al Procurorilor constituie o parte importantă.

(3) Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori.

(4) Modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor se stabilește prin lege.

2. Dispoziții legale pertinente din Legea nr. 102 din 24.08.2021.

Art.I. – Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.69–77, art.113), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 17:

alineatul (14) se completează cu textul „, , cu excepția cazului în care mandatul încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare”;

la alineatul (15), după cuvintele „funcției de Procuror General” se introduc cuvintele „sau a suspendării din funcție a Procurorului General în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința acestuia”;

alineatul (16) va avea următorul cuprins:

„(16) Procurorul General interimar va fi selectat de Consiliul Superior al Procurorilor din rândul procurorilor în funcție, potrivit criteriilor selectării titularului funcției. Candidatul selectat este propus Președintelui Republicii pentru a fi numit în funcția de Procuror General interimar. Dispozițiile alin.(11) și (12) se aplică în mod corespunzător. Interimatul funcției de Procuror General nu poate dura mai mult de 12 luni.”

2. La articolul 18, alineatul (4) se completează cu textul „, , cu excepția cazului în care mandatul Procurorului General încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare ori a cazului în care Procurorul General este suspendat din funcție în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința sa”.

3. Secțiunea 1 din capitolul V se completează cu articolul 27¹ cu următorul cuprins:

„**Articolul 27¹.** Asigurarea interimatului

(1) Asigurarea interimatului funcției de procuror-șef al procuraturii, adjunct al procurorului-șef al procuraturii, procuror-șef al subdiviziunii Procuraturii Generale sau adjunct al procurorului-șef al subdiviziunii Procuraturii Generale se face prin ordin al Procurorului General.

(2) La prima ședință, Consiliul Superior al Procurorilor aprobă sau respinge interimatul dispus prin ordinul Procurorului General.

(3) În cazul în care respinge interimatul dispus de Procurorul General, Consiliul Superior al Procurorilor desemnează interimarul pentru funcția respectivă.

(4) Interimatul durează până la ocuparea funcției conform prevederilor prezentei legi.”

4. Secțiunea a 2-a din capitolul V se completează cu articolul 31¹ cu următorul cuprins:

„**Articolul 31¹.** Evaluarea performanțelor Procurorului General

(1) În scopul aprecierii activității și a corespunderii cu funcția deținută, performanțele Procurorului General se evaluează de către o comisie de evaluare a performanțelor Procurorului General, constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor.

(2) Evaluarea performanțelor Procurorului General se inițiază la sesizarea Președintelui Republicii sau a cel puțin 1/3 din membrii Consiliului Superior al Procurorilor. Evaluarea performanțelor Procurorului General nu poate avea loc mai des decât o dată pe an.

(3) Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General se constituie în termen de 10 zile din momentul inițierii procedurii de evaluare. Aceasta este constituită din 5 membri, dintre care unul este propus de Președintele Republicii, unul de Ministerul Justiției, unul de Consiliul Superior al Magistraturii, unul de Consiliul Superior al Procurorilor și unul de Procurorul General. Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire.

(4) Calitatea de membru al comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General poate fi deținută de persoane care dispun de calificare în domeniul dreptului, al managementului public, având experiență de cel puțin 10 ani în domeniul de activitate profesională și o reputație ireproșabilă. Membrii comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General propuși de Președintele Republicii și Ministerul Justiției nu pot fi angajați în serviciul public. Calitatea de membru al comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General nu poate fi deținută de procurori în funcție, nici de alte persoane aflate în subordinea Procurorului General.

(5) Procedura de evaluare se efectuează în baza unui regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor. Regulamentul se publică pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Procurorilor și va conține elementele prevăzute la art.30 alin.(2) și (3). Criteriile de evaluare descrise în regulament trebuie să fie specifice, măsurabile, relevante, precum și corelate cu atribuțiile Procurorului General prevăzute de legislație.

(6) Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General este în drept să audieze orice procuror sau alt angajat al Procuraturii, să solicite și să primească de la orice persoană explicații scrise, date și informații, inclusiv date analitice, să antreneze în procesul de

evaluare experți independenți, să dispună control de audit, inclusiv al managementului instituțional. Comisia de evaluare audiază, în mod obligatoriu, Procurorul General.

(7) În urma evaluării performanțelor Procurorului General, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General întocmește, în termen de cel mult 30 de zile, un raport motivat prin care propune acordarea unuia dintre următoarele calificative: „excelent”, „bine”, „nesatisfăcător”. Raportul cu calificativul propus se prezintă Consiliului Superior al Procurorilor.

(8) Consiliul Superior al Procurorilor examinează raportul comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General. În rezultatul examinării, Consiliul Superior al Procurorilor adoptă o hotărâre cu privire la acordarea unuia dintre calificativele „excelent” „bine”, „nesatisfăcător” sau, dacă consideră că evaluarea efectuată de comisie a avut loc cu încălcarea procedurii și această încălcare a avut un efect determinant asupra rezultatelor evaluării, adoptă o hotărâre de restituire a raportului pentru repetarea procedurii de evaluare a performanțelor. La repetarea procedurii de evaluare a performanțelor, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General este obligată să ia în considerare obiecțiile formulate de Consiliul Superior al Procurorilor.

(9) În cazul adoptării hotărârii privind acordarea calificativului „nesatisfăcător”, Consiliul Superior al Procurorilor propune Președintelui Republicii eliberarea din funcție a Procurorului General.

(10) În cazul constatării unor aparențe de abatere disciplinară, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General sesizează Consiliul Superior al Procurorilor potrivit art.52¹.”

5. Secțiunea a 2-a din capitolul VII se completează cu articolul 52¹ cu următorul cuprins:

„**Articolul 52¹**. Norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General

(1) Procurorul General poate fi tras la răspundere disciplinară în condițiile prezentei legi, cu particularitățile specificate în prezentul articol. Dispozițiile art.36, 37, 38 și 38¹ se aplică în mod corespunzător.

(2) În funcție de gravitatea abaterilor, Procurorului General i se poate aplica, prin hotărâre a Consiliului Superior al Procurorilor, una dintre următoarele sancțiuni disciplinare:

- a) avertisment;
- b) muștrare;
- c) eliberare din funcție.

(3) Procedura disciplinară poate fi inițiată de cel puțin 3 membri ai Consiliului Superior al Procurorilor, de Președintele Republicii ca urmare a petițiilor/sesizărilor sau, după caz, din oficiu ori, în cazul prevăzut la art.31¹ alin.(9), de către comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General, dacă există bănuieli rezonabile privind săvârșirea abaterilor disciplinare prevăzute la art.38. Dispozițiile art.44 alin.(1) și (3) se aplică în mod corespunzător.

(4) Verificarea circumstanțelor expuse în sesizarea depusă potrivit alin.(3) se efectuează de o comisie de disciplină constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor, al cărei mandat încetează odată cu finalizarea procedurii disciplinare. Comisia de disciplină se constituie în termen de 10 zile și este alcătuită din 5 membri, dintre care unul este propus de Președintele Republicii, unul de Ministerul Justiției, unul de Consiliul Superior al Magistraturii, unul de Consiliul Superior al Procurorilor și unul de Procurorul General. Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările

comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire. Membrii comisiei trebuie să aibă activitate profesională recunoscută în domeniul justiției, anticorupției sau al drepturilor omului.

(5) Activitatea comisiei de disciplină se asimilează inspecției procurorilor. Dispozițiile art.46, 47 și 48 se aplică în mod corespunzător pentru procedura disciplinară pornită împotriva Procurorului General.

(6) După finalizarea verificării sesizării cu privire la fapta ce poate constitui abatere disciplinară, comisia de disciplină emite una dintre următoarele decizii motivate:

a) de încetare a procedurii disciplinare, dacă nu identifică niciun temei de tragere la răspundere disciplinară;

b) de transmitere a materialelor la Consiliul Superior al Procurorilor, dacă identifică un temei de tragere la răspundere disciplinară.

(7) Decizia de încetare a procedurii disciplinare poate fi contestată de către autorul sesizării la Consiliul Superior al Procurorilor în termen de 10 zile lucrătoare de la data recepționării acesteia.

(8) Cauza disciplinară împotriva Procurorului General se examinează de către Consiliul Superior al Procurorilor similar procedurii stabilite în fața Colegiului de disciplină și etică potrivit art.50 și 51 alin.(1)–(6) și (8).

(9) Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor cu privire la aplicarea sancțiunii de eliberare din funcție se transmite Președintelui Republicii.”

6. Legea se completează cu articolul 55¹ cu următorul cuprins:

„**Articolul 55¹.** Suspendarea din funcție a Procurorului General

Mandatul Procurorului General în privința căruia a fost pornită urmărirea penală în condițiile art.270 alin.(7) din Codul de procedură penală se suspendă de drept pe perioada urmăririi penale. Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, numește un Procuror General interimar pe perioada suspendării în condițiile art.17 alin.(16) din prezenta lege.”

7. Articolul 58 se completează cu alineatele (7) și (8) cu următorul cuprins:

„(7) Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul în care, în cadrul evaluării performanțelor efectuate conform prevederilor art.31¹, obține calificativul „nesatisfăcător”.

(8) Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul adoptării de către Consiliul Superior al Procurorilor a hotărârii de aplicare a sancțiunii disciplinare de eliberare din funcție.”

8. La articolul 69:

alineatele (1) și (2) vor avea următorul cuprins:

„(1) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit din 12 membri.

(2) Din Consiliul Superior al Procurorilor fac parte de drept președintele Consiliului Superior al Magistraturii (inclusiv interimar), ministrul justiției (inclusiv interimar) și Avocatul Poporului.”

alineatul (4) se completează cu textul „, , precum și vârsta de cel mult 65 de ani”.

9. La articolul 76, alineatul (1) se completează cu litera i¹) cu următorul cuprins:

„i¹) în caz de atingere a vârstei de 65 de ani;”.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, dat fiind necorespunderea Legii nr.102/2021 cu prevederile Legii Supreme și în conformitate cu prevederile art. art.1, 23, 43, 125, și 125¹ din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4, 7¹, 38, 39 din Codul Jurisdicției Constituționale

Solicit Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Examinarea prezentei sesizări în regim prioritar;
3. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a Legii nr. 102 din 24 august 2021 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură;

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declarăm pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

V. Vozanin

V. Bolea

Voile Bolea